Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MICHALA BOBKA
přednesené dne 9. června 2016 [1]

Věc C-212/15

ENEFI Energiahatekonysagi Nyrt
proti
Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov (DGRFP)

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunalul Mureș Secția Civilă (Krajský soud Mureș, občanskoprávní senát, Rumunsko)]

„Úpadkové řízení — Účinky stanovené právem státu, který řízení zahájil, pro daňovou pohledávku, která nebyla v tomto řízení přihlášena a je vymáhána prostřednictvím výkonu rozhodnutí v jiném členském státě“

I – Úvod

1. Tato věc se týká výkonu rozhodnutí, jehož prostřednictvím je v Rumunsku vymáhána daňová pohledávka vůči společnosti, jejíž sídlo se nachází v Maďarsku, kde s ní také bylo zahájeno úpadkové řízení. Zmíněná daňová pohledávka nebyla v tomto úpadkovém řízení přihlášena, a právo uplatnit ji v souladu s maďarským právem zaniklo.

2. Soudní dvůr má určit, zda nařízení (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení [2] umožňuje, aby vnitrostátní ustanovení stanovilo, že právo na uplatnění takové nepřihlášené pohledávky zaniká nebo že se přerušuje výkon rozhodnutí, jehož prostřednictvím je vymáhána. Soudní dvůr má rovněž určit, zda má pro toto posouzení význam daňová povaha uvedené pohledávky. V souvislosti s těmito otázkami vyvstává dodatečný problém, a sice zda by se vnitrostátním právem použitelným na úpadkové řízení zahájené v jednom členském státě měly řídit také důsledky zahájení tohoto úpadkového řízení pro vykonávací řízení vedené proti stejnému dlužníkovi v jiném členském státě.

II – Právní rámec

A – *Unijní právo*

3. Článek 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 stanoví, že „[s]oudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné k zahájení úpadkového řízení. V případě společnosti nebo právnické osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje sídlo, pokud není prokázán opak.“

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Nařízení Rady ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. 2000, L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191).

4. Článek 4 nařízení č. 1346/2000 upravuje pravidla týkající se rozhodného práva. Článek 4 odst. 1 stanoví formou obecného pravidla, že „[p]okud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno. [Takový členský stát je dále označován jako] ‚stát, který řízení zahájil' ".

5. Článek 4 odst. 2 nařízení č. 1346/2000 stanoví, že právo státu, který řízení zahájil – označované v bodě 23 odůvodnění tohoto nařízení jako *lex concursus* – „určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení". Toto ustanovení obsahuje demonstrativní výčet jednotlivých aspektů, pro něž platí *lex concursus*, mezi jinými také „účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení" podle písmene f) a „práva věřitelů po skončení úpadkového řízení" podle písmene k).

6. Článek 15 nařízení č. 1346/2000 stanoví, že „[ú]činky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty se řídí právem členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná".

7. Podle čl. 20 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 v zásadě platí, že „[v]ěřitel, kterému se po zahájení řízení […] podaří dosáhnout jakýmkoli způsobem, zejména výkonem rozhodnutí, úplného nebo částečného uspokojení svých pohledávek na úkor dlužníkova [z dlužníkova] majetku nacházejícího se na území jiného členského státu, vrátí […] vše, co nabyl, správci podstaty".

8. Konečně článek 39 nařízení č. 1346/2000 přiznává „[každému] věřitel[i] včetně správce daně a orgánů sociálního zabezpečení, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiném členském státě než státě, který zahájil řízení, […] právo písemně přihlásit pohledávky v úpadkovém řízení".

B – *Vnitrostátní právo*

9. Článek 20 odst. 3 maďarského zákona o úpadku, tj. zákona č. XLIX z roku 1991, stanoví, že věřitel, který zmeškal lhůtu pro přihlášení svých pohledávek podle čl. 10 odst. 2 tohoto zákona, pozbývá možnosti účastnit se dohody uzavřené mezi dlužníkem a věřiteli na závěr úpadkového řízení. To *de facto* znamená, že věřitel, který nepřihlásil pohledávku, již tuto pohledávku v zásadě nemůže nadále vůči dlužníkovi uplatňovat.

III – Skutkový stav, vnitrostátní řízení a předběžné otázky

10. Společnost ENEFI Energiahatekonysagi Nyrt (dále jen „navrhovatelka") se sídlem v Maďarsku má provozovnu v Rumunsku.

11. Dne 13. prosince 2012 bylo v Maďarsku zahájeno úpadkové řízení na majetek navrhovatelky.

12. Dne 7. ledna 2013 obdržela Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov (krajská správa veřejných financí Brašov) (dále jen „odpůrkyně") oznámení o zahájení úpadkového řízení v Maďarsku a o možnosti přihlásit v uvedeném řízení své pohledávky za navrhovatelkou.

13. V lednu 2013 se odpůrkyně pokusila přihlásit v úpadkovém řízení dvě pohledávky (dále jen „původní pohledávky"). Nedodržela však příslušnou lhůtu a nezaplatila příslušný poplatek za přihlášení. Tyto pohledávky proto nemohly být v úpadkovém řízení přihlášeny a nemohlo k nim být v uvedeném řízení přihlíženo, jak konstatoval správce podstaty dne 2. května 2013.

14. V době od 5. do 25. června 2013, kdy úpadkové řízení stále ještě probíhalo, provedla odpůrkyně daňovou kontrolu v prostorách provozovny navrhovatelky v Rumunsku. Dne 25. června 2013 vydala odpůrkyně daňový výměr na dodatečnou daňovou povinnost navrhovatelky k DPH (dále jen „postinsolvenční daňový výměr“). Odpůrkyně nepřihlásila v úpadkovém řízení žádnou pohledávku vyplývající z postinsolvenčního daňového výměru. Namísto toho zahájila v Rumunsku v souvislosti s postinsolvenčním daňovým výměrem vykonávací řízení.

15. Postinsolvenční daňový výměr původně nebyl navrhovatelkou napaden. Rumunské orgány následně nařídily dne 7. srpna 2013 vůči navrhovatelce výkon rozhodnutí.

16. Úpadkové řízení v Maďarsku bylo ukončeno dne 7. září 2013.

17. Dne 3. září 2013 zahájila navrhovatelka řízení o námitkách proti nařízení výkonu rozhodnutí v Rumunsku. Navrhovatelka je toho názoru, že nemá povinnost zaplatit částku vymáhanou v rámci výkonu rozhodnutí, a výkon rozhodnutí považuje za protiprávní. Poukazuje na to, že v okamžiku kontroly, která vedla k vydání postinsolvenčního daňového výměru, již bylo s navrhovatelkou vedeno úpadkové řízení v Maďarsku. Tedy, aby se odpůrkyně domohla splnění platebních povinností navrhovatelky vyplývajících z postinsolvenčního daňového výměru, měla pohledávku, kterou vymáhá prostřednictvím výkonu rozhodnutí, přihlásit v úpadkovém řízení. Navrhovatelka tvrdí, že podle nařízení č. 1346/2000 je právem, kterým se řídí úpadkové řízení, maďarské právo a že právo na uplatnění pohledávek, které nebyly v úpadkovém řízení přihlášeny, podle maďarského práva zaniká. Podle navrhovatelky tudíž právo odpůrkyně na zaplacení částky vyplývající z postinsolvenčního daňového výměru již zaniklo.

18. Za těchto okolností Tribunalul Mureș Secția Civilă (Krajský soud Mureș, občanskoprávní senát) přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru následující otázky:

„1) Mohou pro účely výkladu čl. 4 odst. 1 a odst. 2 písm. f) a k) nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení účinky úpadkového řízení stanovené právem státu, který řízení zahájil, zahrnovat zánik práva věřitele, který se nezúčastnil úpadkového řízení, na uplatnění jeho pohledávky v jiném členském státě nebo přerušení výkonu rozhodnutí, jehož prostřednictvím je daná pohledávka vymáhána v tomto jiném členském státě?

2) Je relevantní skutečnost, že pohledávka uplatněná v rámci výkonu rozhodnutí v jiném členském státě, než který zahájil řízení, je pohledávkou daňovou?“

19. Maďarská a nizozemská vláda a Komise předložily písemná vyjádření. Maďarská vláda a Komise se ústně vyjádřily na jednání konaném dne 14. dubna 2016.

IV – Posouzení

20. V rámci své druhé otázky předkládající soud v podstatě žádá o určení rozsahu působnosti nařízení č. 1346/2000. První otázka se týká jeho účinků, pokud bude potvrzeno, že se nařízení č. 1346/2000 skutečně na daňové pohledávky použije.

21. Otázka použitelnosti nařízení č. 1346/2000 logicky předchází rozboru jeho účinků. V rámci své analýzy proto zodpovím nejprve druhou otázku, tj. zda je daňová povaha postinsolvenčního daňového výměru relevantní z hlediska použitelnosti nařízení č. 1346/2000 (A). Poté se vyjádřím k otázce, zda nařízení č. 1346/2000 dovoluje, aby vnitrostátní právo stanovilo, že právo na uplatnění pohledávek, které nebyly přihlášeny v úpadkovém řízení, zaniká nebo že se přerušuje výkon rozhodnutí, jehož prostřednictvím jsou takové pohledávky vymáhány v jiném členském státě (B).

A – *Druhá otázka*

22. V rámci druhé předběžné otázky se předkládající soud táže, zda je specifická povaha pohledávky vyplývající z postinsolvenčního daňového výměru relevantní pro účely posouzení použitelnosti nařízení č. 1346/2000.

23. Předkládající soud používá v souvislosti s daňovými povinnostmi navrhovatelky podle rumunského práva pojem „fiskální pohledávka“. V daných souvislostech je tedy patrné, že výrazem „fiskální“ má v podstatě na mysli „daňový“. Předkládající soud patrně vychází z předpokladu, že by s daňovou pohledávkou mělo být zacházeno odlišně, protože odpůrkyně je daňovým orgánem.

24. Podobně jako maďarská a nizozemská vláda a Komise se s tímto názorem neztotožňuji.

25. Nařízení č. 1346/2000 zcela jasně stanoví, že se použije na soukromoprávní i veřejnoprávní věřitele bez rozdílu. Článek 39 přiznává „[každému] věřitel[i] *včetně správce daně a orgánů sociálního zabezpečení*, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiném členském státě než státě, který zahájil řízení, […] právo písemně přihlásit pohledávky v úpadkovém řízení“ [3]. Totéž je zopakováno v bodě 21 odůvodnění uvedeného nařízení [4].

26. Po skutkové stránce je navíc z předkládacího rozhodnutí patrné, že se odpůrkyně pokusila jednat (v souvislosti s původními pohledávkami) a mohla jednat (v souvislosti s postinsolvenčním daňovým výměrem) jako věřitel v souladu s obvyklým významem tohoto pojmu v úpadkovém řízení, tzn. jako věřitel s vlastní pohledávkou uplatňovanou vůči dlužníkovi, který není schopen plnit své peněžité závazky [5].

27. Proto navrhuji, aby Soudní dvůr na druhou předběžnou otázku odpověděl tak, že daňová povaha vykonávacího řízení probíhajícího v jiném členském státě, než ve kterém bylo zahájeno úpadkové řízení, nemá žádné důsledky pro použitelnost nařízení č. 1346/2000 na takové vykonávací řízení.

28. Pro přehlednost je třeba zdůraznit, že neutralita nařízení č. 1346/2000, co se týče jeho použitelnosti na pohledávky soukromoprávních a veřejnoprávních věřitelů, nemá vliv na případná přednostní práva některých kategorií věřitelů v úpadkových řízeních podle vnitrostátního práva. Použitelnost nařízení č. 1346/2000 na jedné straně a hmotněprávní nároky plynoucí z jednotlivých vnitrostátních právních řádů na straně druhé jsou dvě odlišné otázky. Posuzovaná věc se týká prvně uvedené otázky, nikoli té druhé.

3 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

4 — „Každý věřitel, který má své bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo ve Společenství, by měl mít právo přihlásit své pohledávky v kterémkoli z úpadkových řízení, která ve Společenství probíhají. Totéž by mělo platit pro *správce daně a orgány sociálního zabezpečení*.“ Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska. Viz obdobně stanovisko generálního advokáta Szpunara ve věci Mulhaupt (C-195/15, EU:C:2016:369), které v bodech 60 až 73 potvrzuje použitelnost článku 5 nařízení č. 1346/2000 na veřejnoprávní (fiskální) věcná práva a ve kterém se v obecné rovině uvádí, že toto nařízení neobsahuje nic, co by v tomto konkrétním kontextu dovolovalo činit rozdíl mezi veřejnoprávními a soukromoprávními pohledávkami.

5 — Rozsudek ze dne 17. listopadu 2011, Zaza Retail (C-112/10, EU:C:2011:743, body 31 až 34). V uvedeném rozsudku Soudní dvůr identifikoval specifické situace, které představují výjimku, kdy orgán veřejné moci pod pojem „věřitel“ ve smyslu nařízení č. 1346/2000 nespadá (*a contrario* platí, že za obvyklých okolností pod tento pojem spadá). V rozsudku Zaza Retail (C-112/10, EU:C:2011:743) dospěl Soudní dvůr k závěru, že belgické státní zastupitelství nelze kvalifikovat jako věřitele oprávněného k podání návrhu na zahájení územního úpadkového řízení podle čl. 3 odst. 4 písm. b) nařízení č. 1346/2000, protože tento orgán v dané věci nejednal ani jako věřitel, ani jménem či na účet věřitelů.

B – *První otázka*

29. V rámci první předběžné otázky se předkládající soud táže, zda nařízení č. 1346/2000 dovoluje, aby vnitrostátní právní předpisy stanovily, že právo na uplatnění pohledávek, které nebyly řádně přihlášeny v úpadkovém řízení, zaniká nebo že se přerušuje výkon rozhodnutí, jehož prostřednictvím jsou takové pohledávky vymáhány v jiném členském státě. Nejprve posoudím otázku zániku práva a přerušení řízení (i). Následně se budu zabývat tím, zda by se účinky úpadkového řízení na vykonávací řízení vedené v Rumunsku měly řídit maďarským právem coby *lex concursus* (ii).

i) Zánik práva na uplatnění nepřihlášených pohledávek a přerušení výkonu rozhodnutí, jehož prostřednictvím jsou tyto pohledávky vymáhány

30. Předkládající soud má za to, že v posuzované věci nemůže maďarské právo coby *lex concursus* stanovit zánik práva na uplatnění pohledávky, která je vymáhána v jiném členském státě. Uvádí, že by to bylo neslučitelné s možností zahájit vedlejší řízení[6]. Dlužník by se tak rovněž mohl vyhýbat svým vnitrostátním daňovým povinnostem.

31. Je třeba poukázat na to, že se nařízení č. 1346/2000 z hlediska své působnosti omezuje hlavně na kolizní normy[7]. Obsahuje jen málo hmotněprávních ustanovení. Hmotněprávní ustanovení, která jsou v něm obsažena, se netýkají důsledků spojených s nepřihlášením pohledávky v úpadkovém řízení.

32. V tomto legislativním rámci je na členských státech, aby stanovily příslušná pravidla, jimiž se mají řídit důsledky spojené s nepřihlášením pohledávky v úpadkovém řízení, přičemž musí být naplněn požadavek rovnocennosti a požadavek efektivity[8]. Oba tyto požadavky budou postupně analyzovány níže.

33. Požadavek *rovnocennosti* znamená, že ustanovení vnitrostátního práva týkající se účasti přeshraničních věřitelů v úpadkovém řízení zahájeném v Maďarsku nesmí být méně příznivá než podmínky účasti, které platí pro tuzemské věřitele.

34. Podle čl. 20 odst. 3 zákona XLIX z roku 1991 dochází k zániku práva na uplatnění nepřihlášené pohledávky, nebyla-li pohledávka přihlášena v odpovídající lhůtě. V tomto ohledu není rozhodující, zda byla pohledávka předložena tuzemským nebo přeshraničním věřitelem.

35. Z předkládacího rozhodnutí navíc nikterak neplyne, že by v souvislosti s přihlášením pohledávek v úpadkovém řízení zahájeném v Maďarsku nebo v souvislosti s účastí v tomto řízení bylo s věřiteli usazenými v jiném členském státě než v Maďarsku zacházeno méně příznivým způsobem než s tuzemskými věřiteli.

36. Je pravda, že v praxi se přeshraniční věřitelé mohou typicky potýkat s překážkami danými zeměpisnou vzdáleností a jazykovými a právními rozdíly mezi členským státem, ve kterém je úpadkové řízení zahájeno, a členským státem, ve kterém jsou takoví věřitelé usazeni. To je však přeshraničním úpadkovým řízením vlastní podobně jako v případě obtíží, s nimiž se mohou strany potýkat v přeshraničních sporech.

6 — Podle bodu 12 odůvodnění, čl. 3 odst. 2 a článku 27 nařízení č. 1346/2000 může být vedlejší řízení zahájeno v členském státě, ve kterém má dlužník provozovnu. Vedlejší řízení probíhají souběžně s hlavním úpadkovým řízení zahájeným v členském státě, ve kterém jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Vedlejší řízení tedy představuje výjimku z univerzality účinků hlavního úpadkového řízení. Vedlejší řízení jako taková musí být likvidačními řízeními a jejich účinky se omezují na majetek, který se nachází v členském státě, v němž byla zahájena. Viz také rozsudek ze dne 11. června 2015, Comité d'entreprise de Nortel Networks a další (C-649/13, EU:C:2015:384, body 36 a 48 a citovaná judikatura).

7 — Rozsudek ze dne 11. června 2015, Comité d'entreprise de Nortel Networks a další (C-649/13, EU:C:2015:384, bod 49), a stanovisko generální advokátky Kokott ve věci van Buggenhout a van de Mierop (C-251/12, EU:C:2013:295, bod 15).

8 — V souvislosti s nařízením č. 1346/2000 viz rozsudek ze dne 15. října 2015, Nike European Operations Netherlands (C-310/14, EU:C:2015:690, bod 28 a citovaná judikatura).

37. Nařízení č. 1346/2000 se s takovými problémy ovšem vypořádává prostřednictvím požadavku, aby přeshraniční věřitelé obdrželi oznámení a informaci o zahájení úpadkového řízení v jiném členském státě (jako je tomu podle článku 40), čímž zvyšuje celkovou účinnost úpadkového řízení.

38. Skutkové okolnosti posuzované věci konečně ukazují, že odpůrkyně byla o úpadkovém řízení a o příslušné lhůtě k přihlášení pohledávek řádně informována. To dokládá její pokus o přihlášení původních pohledávek.

39. V souladu s požadavkem *efektivity* nesmí členské státy v praxi znemožňovat či nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právem.

40. Má-li být požadavek efektivity posouzen nezávisle na požadavku rovnocennosti a má-li být uplatňován při dodržení zásady procesní autonomie členských států, pak je třeba jej zúžit na dvě situace: zaprvé na skutečnou nemožnost a zadruhé na takovou míru neúčinnosti při vymáhání práv založených na unijním právu, která představuje porušení práva na účinnou právní ochranu podle článku 47 Listiny základních práv Evropské unie. U této druhé kategorie je laťka nastavena relativně vysoko.

41. Soudní dvůr již judikoval, že existence lhůty k přihlášení pohledávky v úpadkovém řízení není sama o sobě neslučitelná se zásadou efektivity. Stanovení přiměřených lhůt zásadu efektivity naplňuje a je rovněž praktickým uplatněním zásady právní jistoty[9].

42. Jak již bylo uvedeno, odpůrkyně obdržela oznámení o zahájení úpadkového řízení v Maďarsku. Byla rovněž informována o lhůtách, ve kterých měla přihlásit případné pohledávky, včetně pohledávky vyplývající z postinsolvenčního daňového výměru.

43. Ani v tomto případě neobsahuje předkládací rozhodnutí žádnou informaci naznačující, že by se odpůrkyně potýkala se zvláštními obtížemi, jež by v praxi znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly (ve shora uvedeném smyslu) přihlášení její pohledávky vyplývající z postinsolvenčního daňového výměru a její účast v úpadkovém řízení zahájeném v Maďarsku.

44. S ohledem na výše uvedené můj první předběžný závěr zní, že nařízení č. 1346/2000 nebrání takovému ustanovení vnitrostátního práva, jako je čl. 20 odst. 3 zákona XLIX z roku 1991, které stanoví, že právo na uplatnění pohledávek, jež nebyly řádně přihlášeny v úpadkovém řízení, zaniká.

45. Dále je třeba uvést, že se v textu první předběžné otázky hovoří nejen o *zániku práva* na uplatnění nepřihlášených pohledávek, ale také o *přerušení* výkonu rozhodnutí, jehož prostřednictvím jsou takové nepřihlášené pohledávky vymáhány v jiném členském státě. Ustanovení maďarského práva popsaná v předkládacím rozhodnutí však upravují pouze zánik práva na uplatnění nepřihlášených pohledávek. Předkládající soud neposkytl žádnou informaci ohledně konkrétních ustanovení maďarského práva, která mají vést k přerušení výkonu rozhodnutí, jehož prostřednictvím jsou vymáhány pohledávky, jež nebyly přihlášeny v úpadkovém řízení.

46. S ohledem na to, že se řízení o předběžné otázce má nést v duchu spolupráce, a ve snaze poskytnout vnitrostátnímu soudu úplnou a užitečnou odpověď bych nicméně poznamenal následující. Již jsem uvedl, že nařízení č. 1346/2000 dle mého názoru dovoluje existenci pravidla *lex concursus*, které má relativně zásadní hmotněprávní účinek, a sice zánik práva na uplatnění nepřihlášených pohledávek. Je-li dovolen takto významný účinek, pak by *a fortiori* mělo totéž nařízení rovněž dovolovat existenci pravidla *lex concursus*, které jen přerušuje související vykonávací řízení a má potenciálně menší dopad na práva stran, než který plyne ze zániku práva.

9 — Viz obdobně rozsudek ze dne 18. září 2003, Pflücke (C-125/01, EU:C:2003:477, body 35 a 36 a citovaná judikatura).

47. Můj druhý předběžný závěr proto zní, že nařízení č. 1346/2000 nebrání ustanovení *lex concursus*, podle kterého se přerušuje výkon rozhodnutí, jehož prostřednictvím jsou vymáhány pohledávky, které nebyly přihlášeny v úpadkovém řízení, v případě, kdy členský stát, ve kterém se má výkon rozhodnutí uskutečnit, není totožný s členským státem, ve kterém bylo zahájeno úpadkové řízení.

ii) Právo, kterým se řídí účinky úpadkového řízení na vykonávací řízení v jiném členském státě

48. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda je třeba čl. 4 odst. 1 a odst. 2 písm. f) a k) nařízení č. 1346/2000 vykládat tak, že by se maďarským právem jakožto *lex concursus* měly řídit také účinky úpadkového řízení zahájeného v Maďarsku na vykonávací řízení probíhající před předkládajícím soudem, nebo zda se mají takové účinky řídit rumunským právem.

49. K vyjasnění této otázky podrobím analýze prvky, které v posuzované věci určují rozhodné právo.

50. Zaprvé je nesporné, že úpadkové řízení v Maďarsku je hlavním úpadkovým řízením ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000. Jak je stanoveno v čl. 16 odst. 1 uvedeného nařízení a potvrzeno v bodě 22 jeho odůvodnění, účinky takového řízení musí být v zásadě uznávány ve všech ostatních členských státech [10].

51. Zadruhé lze z předkládacího rozhodnutí vyrozumět, že v Rumunsku nebylo zahájeno žádné vedlejší řízení.

52. Podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 je proto *lex concursus* maďarské právo. Z tohoto ustanovení a z bodu 22 odůvodnění uvedeného nařízení vyplývá, že se tedy podmínky pro zahájení, vedení a skončení úpadkového řízení, včetně práv věřitelů po jeho skončení ve smyslu čl. 4 odst. 2 písm. k), řídí maďarským právem. To je výrazem zásady univerzality účinků hlavního úpadkového řízení [11].

53. Z této zásady však existují jisté výjimky. V souvislosti s nimi poukazuje předkládající soud na čl. 4 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1346/2000, který stanoví, že právo státu, který řízení zahájil, určuje „účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení“.

54. Článek 4 odst. 2 písm. f) je třeba chápat ve spojení s článkem 15 nařízení č. 1346/2000, který stanoví, že „[ú]činky úpadkového řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty se řídí právem členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná“.

55. Jak tedy naznačuje předkládající soud, je-li vykonávací řízení, které probíhá v Rumunsku, „probíhajícím soudním řízením“ ve smyslu těchto ustanovení, pak by v posuzované věci bylo rozhodným právem právo rumunské, a nikoli maďarské. Účinky maďarského úpadkového řízení na uvedené vykonávací řízení by se tedy řídily rumunským právem.

56. Článek 15 nařízení č. 1346/2000 lze použít, pouze jsou-li splněny dvě kumulativně stanovené podmínky: zaprvé se musí jednat o „soudní řízení“. Zadruhé musí toto soudní řízení „probíhat“ v okamžiku zahájení úpadkového řízení.

10 — Až na omezený okruh výjimek podle čl. 25 odst. 3 a článku 26 nařízení č. 1346/2000.

11 — V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. ledna 2010, MG Probud Gdynia (C-444/07, EU:C:2010:24, body 22 až 25), a rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, Bank Handlowy a Adamiak (C-116/11, EU:C:2012:739), bod 40 a citovaná judikatura).

57. Skutkové okolnosti posuzované věci ukazují, že vykonávací řízení v Rumunsku zjevně *neprobíhalo*, když bylo v Maďarsku zahájeno úpadkové řízení: vykonávací řízení v Rumunsku bylo zahájeno dne 7. srpna 2013 na základě postinsolvenčního daňového výměru vydaného dne 25. června 2013. Uvedený daňový výměr byl vydán v návaznosti na daňovou kontrolu provedenou v době od 5. do 25. června 2013. Úpadkové řízení v Maďarsku bylo zahájeno v prosinci 2012, tj. několik měsíců před kterýmkoli z těchto dat.

58. To samo o sobě vede k závěru, že vykonávací řízení v posuzované věci nespadá pod výjimku zakotvenou v článku 15 a čl. 4 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1346/2000.

59. S ohledem na poměrně velký význam této otázky však bude pro úplnost učiněno několik závěrečných poznámek k první z uvedených podmínek, a sice k pojmu „soudní řízení“ použitému v čl. 4 odst. 2 písm. f) a článku 15 nařízení č. 1346/2000. Zejména vyvstává otázka, zda má být pojem „soudní řízení“ chápán tak, že zahrnuje pouze „nalézací řízení“, nebo že zahrnuje i „vykonávací řízení“ [12]

60. Význam této výkladové otázky je zjevný: v případě závěru, že pojem „soudní řízení“ zahrnuje pouze nalézací řízení, by se výjimka stanovená v článku 15 (a v čl. 4 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1346/2000) nemohla nikdy vztáhnout na vykonávací řízení.

61. Pokud jde o text článku 15 nařízení č. 1346/2000, nejedná se o nejlepší příklad jasného ustanovení. Článek 15 je totiž formulován široce a zdánlivě zahrnuje všechna řízení před soudem. Pojem „soudní řízení“ by mohl být považován za obecný pojem [13] odkazující na veškeré druhy řízení před soudem, a zahrnující tedy jak řízení nalézací, tak řízení vykonávací.

62. Domnívám se však, že existuje několik důvodů, proč by se posuzování působnosti článku 15 nařízení č. 1346/2000 nemělo zastavit u jeho nejednoznačné formulace. Podle mého názoru by měl být pojem „soudní řízení“ ve smyslu článku 15 vykládán tak, že zahrnuje pouze nalézací řízení, nikoli však vykonávací řízení.

63. Pro tento závěr hovoří zaprvé argument založený na systematickém výkladu. Článek 15 nestojí zcela osamoceně. Z hlediska systematiky má spojitost s čl. 4 odst. 2 písm. f). Pojem „soudní řízení“ proto musí být vykládán s ohledem na vazbu existující mezi těmito dvěma ustanoveními.

64. Článek 4 odst. 2 písm. f) rozlišuje mezi „řízeními zahájenými jednotlivými věřiteli“ na jedné straně a „soudními řízeními“ na straně druhé [14]. Toto rozlišení by mělo být relevantní též pro výklad článku 15: jestliže pojem „soudní řízení“ podle čl. 4 odst. 2 písm. f) nezahrnuje „individuální výkon rozhodnutí“, mělo by to platit také pro výklad téhož pojmu „soudní řízení“ obsaženého v článku 15.

65. Zadruhé z čl. 4 odst. 2 nařízení č. 1346/2000 vyplývá obecné pravidlo, že se úpadkové řízení má řídit pouze jedním rozhodným právem (tj. *lex concursus*). To podle první části ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. f) zahrnuje „řízení zahájená jednotlivými věřiteli“.

12 — Výrazem „nalézací“ rozumím řízení, v nichž se zjišťují (určují) práva a povinnosti stran. Tyto druhy řízení označuji jako „nalézací řízení“ s použitím stejné terminologie, jakou použil Soudní dvůr v rozsudku ze dne 24. října 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, bod 54). Nalézací řízení se liší od vykonávacího řízení v tom, že posledně uvedené řízení probíhá v pozdější okamžik a spočívá pouze ve výkonu titulu, o kterém již bylo rozhodnuto.

13 — To potvrzují též další jazyková znění daného ustanovení, která jsou rovněž formulována obecně: například „instance en cours“ ve francouzském jazyce, „anhängiger Rechtsstreit“ v německém jazyce nebo „lawsuit pending“ v anglickém jazyce.

14 — Francouzská, německá a anglická jazyková verze tohoto ustanovení zní: „les effets de la procédure d'insolvabilité sur les poursuites individuelles, à l'exception des instances en cours“; „wie sich die Eröffnung eines Insolvenzverfahrens auf Rechtsverfolgungsmaßnahmen einzelner Gläubiger auswirkt; ausgenommen sind die Wirkungen auf anhängige Rechtsstreitigkeiten“; „the effects of the insolvency proceedings on proceedings brought by individual creditors, with the exception of lawsuits pending“.

66. Ze znění čl. 4 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1346/2000 („*s výjimkou* probíhajících soudních řízení“) plyne, že článek 15 je výjimkou z pravidla stanoveného v první části ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. f). Jelikož je článek 15 výjimkou, musí tedy být vykládán úzce a striktně [15].

67. Zatřetí nařízení č. 1346/2000 má za cíl shromáždit všechen dlužníkův majetek v rámci jediné majetkové podstaty, čímž se zachová systém kolektivního řešení úpadku a rovné zacházení se všemi věřiteli, na němž stojí každé úpadkové řízení. Až na výjimky výslovně stanovené v nařízení č. 1346/2000 je tento cíl neslučitelný s individuálními pokusy věřitelů domoci se uspokojení svých pohledávek za použití procesních prostředků mimo úpadkové řízení.

68. Cíl spočívající v zachování jednoty majetkové podstaty až do konce úpadkového řízení je rovněž promítnut v čl. 20 odst. 1 nařízení č. 1346/2000. Uvedené ustanovení požaduje, aby věřitel, kterému se podaří dosáhnout uspokojení svých pohledávek z dlužníkova majetku nacházejícího se na území jiného členského státu, než je stát, který řízení zahájil, vrátil vše, co nabyl, správci podstaty.

69. *Vykonávací řízení* spočívá v uspokojení práv jednoho či více věřitelů, a může tedy narušit univerzalitu úpadkového řízení a kolektivní řešení úpadku. *Řízení nalézací* takové riziko nepředstavuje. Pouze se v něm určují práva a povinnosti související s dlužníkovým majetkem a nejde v něm o jejich uspokojování [16].

70. Začtvrté je návrh, aby byl pojem „soudní řízení“ podle článku 15 chápán tak, že zahrnuje pouze nalézací řízení, nikoli však vykonávací řízení, podepřen záměrem normotvůrce doloženým v bodě 142 Virgos-Schmitovy zprávy k Úmluvě o úpadkových řízeních (dále jen „úmluva“) [17]. V tomto dokumentu (který je považován za neoficiální vodítko k výkladu nařízení č. 1346/2000) se uvádí, že čl. 4 odst. 2 písm. f) úmluvy (který odpovídá témuž ustanovení nařízení č. 1346/2000) rozlišuje mezi účinky úpadkových řízení na individuální *výkon* rozhodnutí a jejich účinky na probíhající soudní řízení. Uvádí se v něm, že účinky úpadkového řízení na individuální *výkon* rozhodnutí se řídí *lex concursus*, takže hlavní úpadkové řízení brání tomu, aby věřitelé zahajovali individuální *výkon* rozhodnutí na dlužníkův majetek. Naopak účinky úpadkového řízení na jiná řízení týkající se dlužníkova majetku se řídí právem státu, kde tato řízení probíhají.

71. Zapáté je patrné, že je tento legislativní záměr potvrzen článkem 18 nařízení (EU) 2015/848 [18], které je přepracovaným zněním nařízení č. 1346/2000. Toto ustanovení věcně přejímá článek 15 nařízení č. 1346/2000. V rámci nového znění článku 15 (nyní článek 18) byla jeho působnost rozšířena také na rozhodčí řízení [19].

72. Podobně, jak uvedla maďarská vláda na jednání, mám za to, že lze tuto změnu chápat jako zopakování záměru normotvůrce omezit pojem „probíhající soudní řízení“ pouze na řízení nalézací.

15 — Viz obdobně rozsudek ze dne 24. října 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, bod 52).

16 — Viz například Virgós M. a Garcimartín F., *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*, Kluwer Law International, Haag, 2004, s. 140, body 253 a 254. Viz obdobně Pannen K. (vyd.), *European Insolvency Regulation*, De Gruyter Recht, Berlín, 2007, s. 299.

17 — Virgos-Schmit, Report on the Convention on Insolvency Proceedings, dostupné v Moss, G., Fletcher I. F. a Isaacs S., *The EC Regulation on Insolvency proceedings A Commentary and Annotated Guide*, druhé vydání, Oxford University Press, 2009, s. 381 a násl.

18 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (Úř. věst. 2015, L 141, s. 19).

19 — Článek 18 nařízení 2015/848 zní: „Účinky insolvenčního řízení na *probíhající* soudní nebo *rozhodčí řízení*, která se týkají majetku nebo práva náležejících do majetkové podstaty dlužníka, se řídí výlučně právem členského státu, ve kterém se probíhající soudní řízení koná nebo ve kterém *má sídlo rozhodčí soud*“. Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

73. Na podporu tohoto výkladu článku 15 lze konečně učinit širší analogii s jinými unijními právními předpisy souvisejícími s úpadkem. Ve věci LBI vyložil Soudní dvůr pojem „probíhající soudní řízení“ obsažený v čl. 10 odst. 2 písm. e) směrnice 2001/24/ES [20] tak, že zahrnuje pouze nalézací řízení, nikoli však vykonávací řízení. Soudní dvůr rozhodl, že kdyby mělo vykonávací řízení spadat pod pojem „probíhající soudní řízení“, mohlo by to ohrozit užitečný účinek zásady univerzality stanovené směrnicí 2001/24, protože by vykonávací řízení snížilo disponibilitu majetku dotyčných úvěrových institucí [21].

74. Totéž platí i pro výklad článku 15 nařízení č. 1346/2000. Článek 10 odst. 2 písm. e) směrnice 2001/24 [22] odpovídá článku 4 odst. 2 písm. f) nařízení č. 1346/2000 a článek 32 směrnice 2001/24 [23] je podobný článku 15 nařízení č. 1346/2000.

75. Je však třeba připustit, že výklad podaný Soudním dvorem v rozsudku LBI vycházel z bodu 30 odůvodnění směrnice 2001/24, který výslovně hovoří o „probíhajících soudních řízeních“ jako o řízeních odlišných od „[individuálního] *výkonu* rozhodnutí“ [24].

76. Přestože nařízení č. 1346/2000 žádné takové výslovné rozlišení neobsahuje, nedomnívám se, že by absence podobného bodu odůvodnění měla vést k odlišnému výkladu. Nařízení č. 1346/2000 i směrnice 2001/24 používají pojem „probíhající soudní řízení“ ve srovnatelných okolnostech v souvislosti s úpadkem v prvním případě a v souvislosti s reorganizací a likvidací úvěrových institucí ve druhém případě.

77. Ve světle těchto argumentů se domnívám, že by měl být pojem „soudní řízení“ podle článku 15 nařízení č. 1346/2000 chápán tak, že se vztahuje pouze na nalézací řízení, nikoli však na vykonávací řízení.

78. Pro účely posuzované věci to znamená, že se účinky zahájení úpadkového řízení na vykonávací řízení probíhající před předkládajícím soudem musí řídit maďarským právem jakožto *lex concursus*.

79. Na závěr ještě dovětek: vede-li *lex concursus* použitelné v posuzované věci skutečně k přerušení vykonávacího řízení probíhajícího před předkládajícím soudem, což tento soud musí ověřit, je takový důsledek jen málo překvapivý vzhledem k tomu, že použitelné právní předpisy mnoha členských států upravují určitou formu přerušení nebo pozastavení vykonávacího řízení týkajícího se dlužníkova majetku v návaznosti na zahájení úpadkového řízení [25].

20 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí (Úř. věst. 2001, L 125, s. 15; Zvl. vyd. 06/04, s. 15).

21 — Rozsudek ze dne 24. října 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, body 54 a 55).

22 — Článek 10 odst. 2 písm. e) stanoví, že „[právo domovského členského státu určuje zejména] účinky likvidačního řízení na soudní řízení vedená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení ve smyslu článku 32“.

23 — Článek 32 stanoví, že „[ú]činky reorganizačních opatření nebo likvidačního řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetkové hodnoty nebo práva, kterého byla úvěrová instituce zbavena, se řídí výhradně právem členského státu, ve kterém soudní řízení probíhá“.

24 — „Vliv reorganizačních opatření nebo likvidačního řízení na probíhající soudní řízení upravují právní předpisy členského státu, ve kterém soudní řízení probíhá, formou výjimky z uplatnění *lex concursus*. Vliv těchto opatření a postupů na [*individuální] výkon rozhodnutí*, která jsou výsledkem těchto řízení, upravují právní předpisy domovského členského státu v souladu s obecnými pravidly, která stanoví tato směrnice.“ Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

25 — Srov. například § 89 odst. 1 Insolvenzordnung (Německo); čl. 55 odst. 2 Ley Concursal 22/2003 (Španělsko); články L. 622-21, II, L.631-14 a L.641-3 Code de commerce (Francie); čl. 9 odst. 1, čl. 11 odst. 2 písm. c), čl. 38 odst. 1 A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Maďarsko); články 51, 168, 182bis a 201 Regio Decreto 16 marzo 1942, n. 267, „Disciplina del fallimento, del concordato preventivo, dell'amministrazione controllata e della liquidazione coatta amministrativa“ (GU č. 81 ze dne 6. dubna 1942) (Itálie). S tímto obecným pravidlem, jež stanoví zákaz pokračování ve vykonávacím řízení, mohou být spojeny výjimky podle druhu úpadkového řízení, stadia, v jakém se nachází výkon rozhodnutí, a povahy pohledávky či věřitele. Jak je uvedeno v bodě 28 tohoto stanoviska, tuto otázku určuje každý vnitrostátní systém.

80. Vzhledem k výše uvedenému navrhuji, aby Soudní dvůr na první předběžnou otázku odpověděl tak, že nařízení č. 1346/2000 nebrání ustanovení *lex concursus*, podle kterého právo na uplatnění pohledávky, jež nebyla věřitelem přihlášena v úpadkovém řízení zahájeném v jednom členském státě, zaniká nebo podle něhož se přerušuje výkon rozhodnutí, jehož prostřednictvím je taková pohledávka vymáhána v jiném členském státě.

V – Závěry

81. S ohledem na předchozí úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na otázky, které mu položil Tribunalul Mureș Secția Civilă (Krajský soud Mureș, občanskoprávní senát), odpověděl následovně:

„1) Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení nebrání ustanovení *lex concursus*, podle kterého právo na uplatnění pohledávky, jež nebyla věřitelem přihlášena v úpadkovém řízení zahájeném v jednom členském státě, zaniká nebo podle něhož se přerušuje výkon rozhodnutí, jehož prostřednictvím je taková pohledávka vymáhána v jiném členském státě.

2) Daňová povaha vykonávacího řízení probíhajícího v jiném členském státě, než ve kterém bylo zahájeno úpadkové řízení, nemá žádné důsledky pro použitelnost nařízení č. 1346/2000.“